

M 291 862

**PRAVDA
NEBYLA
K DOSTÁNÍ**

Lucie
Hlavinková

motto

1955

Končily vánoční prázdniny a Pavla byla nešťastná. Ne kvůli učení a úkolům, bála se návratu do školy z úplně jiných důvodů. Zase totiž bude muset lhát.

Maruška dostala k Vánocům brusle, Božka střevíce, Naďa kolovou sukni. Ona nedostala nic, tak jako každý rok, protože u nich v rodině se Vánoce neslaví. Musí si ale nějaký dárek vymyslet, protože za žádnou cenu nechce být jiná než ostatní holky. Už takhle se liší až dost, nesmí nosit náušnice a další šperky, kalhoty ani nevlastní. Oblečení musí být skromné a nevyzývavé, což naštěstí není žádný problém, v obchodech nic pěkného stejně není k dostání. Některé šikovné matky ovšem svým dcerám šijí a Pavla jim pak krutě závidí. Závidět ale nesmí, to je hřích.

Lhaní je samozřejmě taky hřích, ale co má dělat? Má přijít o všechny kamarádky a být ve třídě za exota, protože je z adventistické rodiny? Některé holky jsou taky z „nevhodných“ rodin, ale to je něco úplně jiného. Za „nevhodné“ je považují jen někteří učitelé a ředitel, ne spolužáci. A to je nebetyčný rozdíl. Když je někdo z buržoazní rodiny nebo jsou jeho rodiče kulaci, není na tom nic divného, mají vlastně úplně normální život. Pavla nemá normálního docela nic. Dokonce chodí na obědy domů, protože maminka je doma s Oldříškem a vaří, u nich doma se jedí jen vegetariánská jídla.

Naštěstí její nejlepší kamarádka Naďa chodí na obědy taky domů a mají společnou cestu, tak aspoň na tomhle je něco dobrého. Nadě už málem řekla, z jaké církve je, protože je trochu jiná než ostatní holky, je hodná, nikoho nesoudí a nad nikoho se nepovyšuje, její táta nemá nohy a peněz u nich doma

taky není moc. Nakonec se rozhodla jí nic neříkat, ale kdyby se jí Naďa přímo zeptala, prozradila by jí to. Před ostatními svou příslušnost k církvi tají velmi úzkostlivě, i když to je taky hřích, měla by se hlásit ke Kristu den co den a vydávat svědectví, vlastně by měla přivádět svoje spolužáky k pravdě. Jenomže to by se jí akorát pěkně vysmáli a nechťeli s ní už nic mít. Nejmíň polovina z nich, ne-li víc, jsou římsští katolíci, dokonce i ti, jejichž rodiče jsou ve straně. Ale na tom nic divného není, prostě chodí občas do kostela a jinak žijí úplně běžný život, přesně takový, jaký by chtěla žít i Pavla. Chtěla by si natočit vlasy na natáčky, nechat si propíchnout uši, rozepnout horní knoflíček halenky, nebo dokonce dva, a jít tancovat. Mluvit o tom, co opravdu dostala k Vánocům, občas si vyjít s nějakým klukem beze strachu, že je uvidí někdo ze sboru.

Ale největší hrůzu měla z toho, co se teď bude dít o sobotách. Protože jejich církve je už tři roky zakázaná, bratra kazatele nejdřív odsoudili a teď pracuje někde v hutích na Ostravsku. Přitom byl vlastně velmi umírněný a sobotní církevní shromáždění bývala až v sobotu odpoledne poté, co skončilo vyučování dětem a pracovní doba většiny členů. „Dávejte císaři to, co je císařovo, a co je Boží, Bohu,“ kázal a díky tomu mohla Pavla přežívat ve škole bez nežádoucí pozornosti.

Jenomže nový bratr kazatel je úplně jiný. Na tajných shromážděních brojí proti nynějším představitelům církve, říká, že jsou zaprodaní, že se bojí a kupčí s vírou. Když mluví, oči se mu lesknou a jeho řeč elektrizuje shromáždění, protože je přímá, nebojácná, vášnivá a horlivá. „Slavení soboty je náš největší dar, sestry a bratři. Zachovávaní soboty je znamením Božího lidu. Koneckonců se tak jmenujeme – adventisté sedmého dne! Jak můžeme tento dar obětovat? Vždyť náš Bůh je žárlivý a chce po nás v tento den, abychom ho hledali a uctívali.“

A Pavlin tatínek a maminka příkyvují a stydí se. Protože

si teď uvědomují, že jejich víra nebyla tak pevná, když ustupovali a posílali Pavlu v sobotu do školy jako ostatní lidé. Shromáždění má začínat hned v sobotu ráno, ne až odpoledne, to by Bůh přišel o půlku slavnostního dne, to přece nejde!

Kdo si troufá odporovat Bohu? Správný křesťan? Ne, správný křesťan bude přece radši odporovat učitelům a řediteli ve škole a státu, kde vládne bezbožný komunistický režim! Každý týden se teď Pavla třese hrůzou, že tuhle sobotu už nebude moct přijít do školy, protože její rodiče seberou odvahu a všechno se provalí. A to by byla úplná katastrofa, protože Pavla se navíc asi zamilovala. Nejhezčí kluk od nich ze třídy Pavel má černé vlnité vlasy a zářivě modré oči, je vysoký, atletické postavy. Však taky dělá spoustu sportů a ve všech je dobrý, Pavla na něm mohla pokaždé oči nechat, když si o přestávce s klukama pohazovali jen tak hadrákem a on s tím ubohým šišatým balonem uměl dělat tolik triků!

Holky si z nich dvou dělaly srandu už od první třídy, protože se jmenují Pavla a Pavel, tak je pořád dávaly dohromady, ale až dosud, do devítky, to nic neznamenal. Teprve teď se všechno změnilo, najednou ho uviděla úplně novými očima. A on se s ní bavil, představte si! Něčím ho asi zaujala, i když vůbec netušila čím. Nebylo na ní přece vůbec nic zajímavého, tedy kromě toho, že skrývala podstatu vlastní existence...

Kolikrát večer vůbec nemohla usnout, protože bylo jasné, že se blíží okamžik, kdy ji rodiče nepošlou v sobotu do školy a tatínek sám nepůjde do práce, a místo toho zamíří hned ráno do sboru. Jak Pavla záviděla Oldříškovi, který byl malý, neměl z ničeho rozum, a ještě ani nechodil do školky. Maminka s tatínkem vedli tiché rozhovory, dlouho se společně modlivali a chtěli, aby se modlila spolu s nimi. Pomalu špli k rozhodnutí, které mělo naprosto zásadním způsobem proměnit život jejich rodiny.

„Musíme to udělat, bratr kazatel káže správně,“ říkával tatínek. „Nežijeme v pravdě.“

„Ano,“ přitakala maminka, ale o poznání zdrženlivěji. „Bůh nás chce vyzkoušet. Ale, Václave, víš, že tě z práce vyhodí? A možná nám seberou i byt, to už se přece stalo v jiných sborech.“

„Vím,“ odpověděl pevně tatínek. „Ale Bůh se o nás postará.“

Ani jeden z nich se nezeptal, co si o tom myslí Pavla. Brali jako samozřejmost, že bude následovat osud své rodiny, a ona za to na ně byla tak naštvaná. Tak moc! Věděla, že by měla dodržovat jedno z největších přikázání: Cti otce svého a matku svou, ale bylo to příliš těžké.

Rodiče si mysleli, že Pavla má stejnou víru jako oni, jenomže všechno bylo jinak. Ona o své víře vůbec nepřemýšlela, byla na ni odmalička zvyklá, ve sboru pouštěla řeči kazatele o Otci na nebesích jedním uchem dovnitř a druhým ven, stejně jako ve škole vyprávění o Stalinovi, otci národů. Bylo jí to prostě jedno. Jediné, co jí jedno nebylo, byl Pavel a taky holky od nich ze třídy. Zoufale se snažila být jako všichni ostatní. Zoufale, protože jí bylo jasné, že je odsouzená k posměchu a hanbě, pokud se přijde na to, že je jiná.

Tu první sobotu, kterou chtěli rodiče hned od rána zasvětit Bohu, se jí podařilo je oblafnout. Celý páteční večer předstírala, že chodí na záchod, a splachovala tam naprázdno. Večeře se téměř nedotkla. A ráno, těsně předtím, než ji maminka přišla vzbudit, si podrápala tváře a krk, aby jí zčervenaly.

„Není mi dobře,“ poodhrnula pyžamo, aby byly dobře vidět červené fleky. „A taky pořád chodím na záchod.“

Tentokrát to vyšlo. Rodiče šli do sboru bez ní. Byt byl tak příjemně prázdný! Pavla dojedla večeři ze včerejška a užívala si celý den bez dohledu, což bylo velmi nezvyklé, protože maminka byla jinak téměř pořád doma s Oldříškem.

Rodiče se ze sboru vrátili jiní. Vypadali jako vykoupání ve svěcené vodě, kdyby se tedy u nich v církvi používala. Mluvíli slavnostně a tiše, vědomí si toho, že udělali správnou věc, přestože za ni budou trpět. A na to utrpení byli připravení,

nelekalo je, naopak se na něj těšili, aby mohli ještě více osvědčit svoji víru.

Jenomže Pavla připravená nebyla, lekala se a vůbec se netěšila. Týden, který následoval, byl rozhodně nejkrásnější v celém jejím dosavadním životě. A ona si musela vychutnat každou jeho vteřinu, protože jí bylo naprosto jasné, že její štěstí je příliš prchavé a zanedlouho bude po něm. Pavel ji teď každý den doprovázel domů místo Nadi, a v pátek na ni dokonce počkal, když si doma odložila aktovku a vzala pouzdro s flétnou, aby mohla do kroužku. Bohužel ho zahlédla ta protivná sousedka, ale nic neříkala, tak snad bude mlčet i před maminkou a tatínkem. A pokud mlčet nebude, byla Pavla připravená všechno popřít a lhát ostošest, že si sousedka vymýšlí a nespravedlivě žaluje. Co je na dalším hříchu? Stejně si jich už navršila dost, Pavel jí dal pusu a to byl samozřejmě taky hřích, akorát že lepší než všechny předchozí za celý její život dohromady.

Další sobotu chtěla Pavla použít stejnou metodu simulantství jako minule, ale nešlo to. Nemohla všechno předstírat znovu, bylo by to příliš průhledné, připadala by si sama před sebou trapně. Do školy tedy nešla a protrpěla celou sobotu ve sboru, kdy místo naděje na letmý stisk Pavlovy ruky, nebo dokonce ukradenou pusu, mohla zažívat jen naději na Království nebeské. V jejích očích to byla velmi slabá náhrada...

V pondělí přinesla do školy zfalšovanou omluvenku. Učitelka ji převzala bez námitek a Pavle spadl tak těžký kámen ze srdce, až se divila, že jí z toho nezčernal palec u nohy.

V dalších dnech toho týdne pak vnímala každou chvíli s Pavlem ještě ostřeji, protože žila z vypůjčeného času. Tohle už dlouho nevydrží, tak ještě kousek! Ještě malinký kousek štěstí, než se všechno sesype.

Hned ve čtvrtek ráno se jí sevřel žaludek, až měla pocit, že má namísto něj kamennou hroudu. Třídní učitelka totiž nikdy nevstávala ze židle, když to nebylo naprosto nutné, měla

opuchlé kotníky, které byly už tak dost mučené v botách s přezkou. Jenomže teď stála před katedrou se založenýma rukama, ani se zadkem neopírala o desku stolu.

„Dvořáčková, postav se!“

Všechny oči se upřely na Pavlu, všichni něco věděli. Už je to tady, pomyslela si. Tohle je chvíle, kdy pravda vyjde najevo. V biblických příbězích nebo ve vypravování pronásledovaných bratrů a sester z různých zemí, která se četla u nich ve sboru, se v tuhle chvíli hlavní hrdinové zázračně zklidnili a pevným, neochvějným hlasem se vyznali ze své víry, připraveni čelit utrpení. Pavla zažívala jen strach s příměsí vzteku.

„Proč jsi nebyla v sobotu ve škole?“

Ještě je tu možná poslední šance. Musí se z toho dostat, musí! „Nebylo mi dobře, soudružko učitelko, vždyť jsem vám dávala omluvný list!“

„Tak tobě nebylo dobře... Vidíš, Dvořáčková, já jsem myslela, že ti tvoje víra zakazuje lhát!“

Tohle je samozřejmě konec. Naprostý konec. A Pavla se tak hrozně moc nechce vzdát. Chce být normální, chce chodit s Pavlem, chce se chichotat s ostatními holkami a být jako ony.

„Jaká víra?“ odpověděla a drze se podívala učitelce přímo do očí. „Nevím, o čem mluvíte.“ Třídní zrudla nad tou zpupností, dokonce chvíli žvýkala jazyk v ústech, aby neprozřetelně nevyřkla příliš mírný trest.

V tom tichu si Pavla založila ruce a pořád hleděla učitelce do očí. Nemohla si pomoci, na spolužáky se podívat nemohla, dokonce ani na Naďu, na Pavla už vůbec ne. Moc dobře věděla, že by měla pokorně upřít zrak do země a snažit se působit poddajně, v hlavě jí znělo pořád dokola: Blaze tichým, blaze tichým... Jenomže právě proto tichá a poslušná být nechtěla.

Konečně učitelka přišla na to, co udělat.

„Klekní si, Dvořáčková.“

Třídou to zašumělo.

„No klekni si, Pavlo. Jsi přece věřící, ne? Takže si teď klekneš a pomodlíš se k tomu svému Bohu, protože jsi spáchala velmi vážné přestupky nejen proti školnímu řádu, ale zejména proti našemu socialistickému zřízení. Navštěvuješ církev, nebo bych měla spíš říct jakousi podezřelou sektu, jejíž činnost byla státními orgány zakázána. Nemusím ti říkat, že to bude mít závažné důsledky nejen pro tebe, ale i pro tvoje rodiče. A to ani nemluvím o padělání omluvného listu.“

Pavlu srazil na kolena falešně medový hlas učitelky, která svoje zničující slova pronášela tak, aby bylo jasné, že ona jí nemůže nijak pomoci. Že vlastně jenom pedagogicky působí na zbloudilou žačku odchyľující se od moderního a správného světonázoru. Pavla si klekla. Klečela před celou třídou v hrobovém tichu. Ponižení jí procházelo jako elektrický proud. Nikdy v životě nezažila tak silný pocit, nikdy předtím si nepřipadala tak bezmocná. Pochopila, proč se říká, že hanba někoho fackovala, ale ona by stokrát radši dostala tisíc facek než snášet tohle. Všichni se na ni dívali, všichni si v duchu říkali: Hlavně že to nejsem já. Všichni si mysleli, že vědí, co prožívá, ale neměli ani nejmenší tušení, když nebyli na jejím místě. Byla sama. Úplně sama na celém světě, protože se od ostatních už nemohla víc lišit, ani kdyby celá zmodrala a na hlavě jí vyrazil další pár rukou. Když vstala, uviděla Naďu, jak brečí a zoufale na ni hledí. Na Pavla se celou tu dobu vůbec podívat neodvážila.

Pak ji soudružka učitelka odvedla do ředitelny. A nic už nebylo jako dřív...

1955

Od té chvíle, kdy učitelka odvedla Pavlu do ředitelny, šlo všechno celkem rychle. Tatínek měl neomluvené absence v práci, celá rodina se potají účastnila nepovolených shromáždění zakázané církve, Pavla zfalšovala omluvenku a chovala se nepřístojně drze jak k soudružce učitelce, tak k soudruhu řediteli. Učitelka si navíc vzpomněla na různá další kázeňská provinění z minulosti, takže bylo jasné, že rodiče její výchovu naprosto nezvládají. Lidový soud rozhodl a Pavla s Oldříškem se ocitli v dětském domově. Kolektivní výchova je přece nadřazena rodinnému zázemí a obzvlášť v případech, když rodiče ve výchovné péči selhali a jejich náboženské vyznání jim brání v plnění občanských povinností!

Pavla první noci v domově vůbec nespala. Přes den byla potom tak unavená, že okolí vnímala přes těžkou mlhu, milosrdně zakrývající ošklivost a naprostou cizotu v protikladu ke všemu, co znala ve svém životě doposud. Ředitelka domova byla zákeřná osoba, zlá a mstivá. Žáhu si chladila nejen na chovancích ústavu, ale i na personálu, kterému nemohla odpustit, že na chodbách vznáší šeptem námitky proti jejímu nedostatečnému vzdělání a pochybným výchovným metodám. Kdo se nechtěl stát socialistickou osobností, řádným občanem a nadšeným, veselým, čilým, přesto však ukázněným budovatelem, mohl čekat bití šňůrou od žehličky, sprchování ledovou vodou a další tresty v nejlepším zájmu společnosti.

Osazenstvo domova bylo pestré a jeho osobnosti měly k těm socialistickým daleko. Až doposud si Pavla pod vlivem četby románů myslela, že v dětských domovech jsou převáž-

ně sirotci, kterým rodiče zemřeli, ale takových tu bylo jen naprosté minimum.

„Nazdar, nový maso. Seš politická?“ zeptala se jí hned první ráno zvědavě holka z protější postele. Černé vlasy měla po ránu neučesané a v očích ospalky. Nehty okousané a taky se zřejmě večer vůbec neumyla, ale bylo na ní něco krásného a neodolatelného. Taky byla první, kdo se jí vůbec na něco zeptal, i když Pavla její otázce vůbec nerozuměla.

„Politická?“ zeptala se pomalu s bolestným vědomím, že právě teď dělá první dojem, takže by se měla snažit, ale je tak unavená a zmatená, že prostě nemůže.

„Nebo tě vaši mlátili? Spíš bych řekla, že jsou v lochu, ne? Takže politický nebo čórkaři? Nebo snad šmelili? Na to, že by tvůj otec pásl máti, na to teda nevypadáš. Vypadáš jak politická, vod kopečkářů. I když Milan taky nevypadá, že jeho fotr kuchnul mutr.“

„Kuchnul?“ vyvalila Pavla oči. Teď už jí na prvním dojmu nezáleželo. Je tu s dětmi, jejichž rodiče jsou vrazi?

„Ty teda čučíš!“ rozesmála se černovlasá dívka. „Takže politická... Jak se jmenuješ? Já jsem Ema.“

„Pavla.“ Nechá ji myslet si, že je politická, ať už to znamená cokoliv. Nechtělo se jí vykládat nic o tom, jak je její rodina věřící, uvědomila si, že má vlastně možnost začít znovu. Rychle pochopila, že Ema je nepsaná vůdkyně dívčí části domova, a ona má velké štěstí, že ji vzala pod svou ochranu. Tedy před ostatními chovanci, bohužel nikoliv před vychovatelkami, a už vůbec ne před ředitelkou, které byla Ema obzvlášť štiplavou solí v očích. Neprojevovala pražádný respekt, byla sprostá a vyznala se. O své rodině mluvit nechtěla, Pavla si však časem podle různých náznaků domyslela, že její rodiče byli zavření za nějaké drobnější kriminální činy, kterých se však nakupilo velké množství.

Pavla poprvé v životě dostávala pravidelně maso, i když ho tu taky nebylo nijak moc a pod pojem maso byly nejčas-

těji zahrnuty párky. Nemohla se jich nabažit a celá šťastná vychutnávala jejich odpíranou slanou, umělou chuť. Ema na tom byla přesně obráceně. U nich v rodině se párky jedly neustále, takže je zhnuseně odkládala na okraj talíře, odkud je Pavle nabízela.

„Proč nejíš maso?“ přitočila se k jejich stolu v jídelně ředitelka, která měla neslyšný krok a zvyk znenadání se objevovat, aby okamžitě trestala jakékoliv porušení pořádku.

„Jím fazole, ne. Párek si schovávám na pozdějc, protože mi nejvíc chutná,“ zalhala Ema bez mrknutí oka.

„Teď je později! Otevři tu držku!“ nasupila se ředitelka, obemkla jí rukou hlavu, otevřela jí ústa a nacpala jí párek dovnitř. Celá jídelna bez hlesu sledovala tu scénu. Pavla seděla jako zkamenělá, vybavilo se jí její vlastní ponížení a do očí jí vhrkly slzy. Co Ema udělá? Nechá se zlomit?

„Nechte ji!“ vykřikla bez přemýšlení, aby bránila nově získanou kamarádku, nebo možná spíš proto, že si přála, aby tenkrát ve třídě někdo něco takového udělal pro ni. Třeba Naďa? Proč nic neřekla? Proč se jí nezastala? Proč ji nechala samotnou? Ředitelka se teď podívala i na ni a zkřivila tvář. Ema taky, jen z jiného důvodu. Z pusy jí vytryskl proud zvratků a potřísnil ředitelce sukni. V jídelně to zahučelo. Ema vstala a dala ředitelce facku. Všichni zalapali po dechu. Z tohoto extrémně rychlého sledu událostí se chtělo Pavle zvracet taky, a to ještě netušila, co ji čeká.

Bití šňůrou od žehličky a studené sprchy byly málo. Zvratky, kladení odporu a facka vyžadovaly trest mnohem přísnější. Ředitelčina odplata byla ďábelská, protože Pavla a Ema se musely rozloučit se svými vlasy, položit je ředitelce k nohám. Ona tu byla božstvo, které svým chováním zostudily, a teď musely přinést oběť. Pavla brečela a vzlyky ji dusily, nemohla se nadechnout, protože ji pálilo na plicích. Jak teď bude vypadat? Bez vlasů bude hnusná, přímo odporná! Přejížděla si rukou po ubohém strništi, do zrcadla se vůbec nemohla podívat.

„Nebul!“ napomenula ji Ema. „Svině bude mít radost. Bulím já? No, koukni na mě? Bulím snad?“ Ema nebrečela, jenom jí v černých očích blýskalo dvakrát tolik než obyčejně. „Jsem domluvená s bratrancem, že nachytá vši a přinese mi je sem. Pak je tady vypustím. A jediný my dvě budem v klidu, ne?“ zasmála se. „A taky nás nemůže nikdo tahat za vlasy, když jsme vorvaný jak pastoušky!“ Pavla se proti své vůli zasmála. Emin náhled na život byl velmi osvěžující. Nikoho takového předtím nepoznala. Má pravdu, vlasy jim dorostou a za facku ředitelce to stálo!

Po několika týdnech otupělého smíření se se skutečností a podlehnutí Emině vlivu najednou začala Pavla myslet mnohem ostřeji. Proč tu je? Jak se tu vůbec ocitla? Jak učitelka najednou poznala, že je omluvenka zfalšovaná? Proč trčí na místě, které připomíná vězení, když vlastně nic tak hrozného neudělala? Kolik jiných spolužáků taky zfalšovalo omluvenku! Kdo za to může, že je tady?